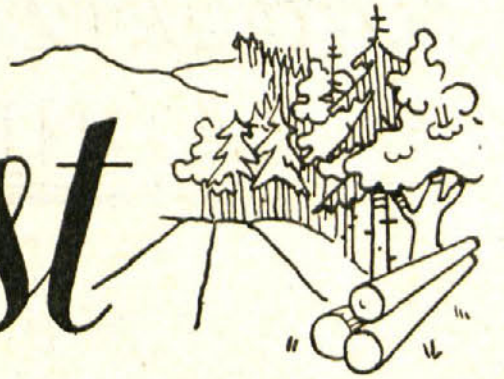

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE OKRAJEV ČRNOMELJ, NOVO MESTO IN TREBNJE

Leto I. — Stev. 29.

Novo mesto, 9. septembra 1950

Izhaja tedensko

KAKRŠNO SEME — TAKŠNA ŽETEV

Ali bomo imeli v prihodnjem letu dober pridelek žit, je odvisno od raznih činiteljev. Dober pridelek je odvisen brez dvoma v prvi vrsti od vremenskih razmer, kakovosti zemlje, pravilne obdelave, stanja hranilnih snovi v zemlji itd. Na nekatere činitelje, kot so n. pr. vremenske razmere, dobra ali slabša zemlja, kmetovalec nima vpliva. Pač pa lahko vpliva na boljši pridelek s pravočasnim izvajanjem agrotehniških mer in s setvijo dobrega semena.

Znan je pregovor: Kakršno seme, takšna žetev. Nesporno je, da je zastoj ves trud kmetovalca z obdelavo zemlje, gnojenjem in z ostalimi deli, če za setev nismo uporabili tistega semena, ki ima v sebi lastnosti, da ustvarijo bujnost posevka in s tem bogato žetev. Samo od dobrega semena lahko pričakujemo dobre hektarske pridelke. Seveda s tem še ni rečeno, da lahko že s samo setvijo priznana dobrega semena in brez agrotehničnih ukrepov dosežemo najvišje ha pridelke. Iz prakse pa lahko spoznamo, da prav na izbiro semena kmetovalci še vse premalo pazijo. Marsikdo seje vsa leta isto seme, čeprav je že slabo in verjetno meni, da je njegovo seme najboljši. Zamenjava semena med kmetovalci iz vasi ali iz bližnje okolice je še vse premalo razširjena. Setev dobrega semena je pri današnji borbi za višje ha pridelke zelo važna, ker ne podraži stroškov obdelave, pridelki se povečajo pri žitu od 15—30%, pri krompirju do 50% ali še več. Da je potrebna menjava semenskega krompirja, se je večina kmetovalcev prepričala. Premalo pa je v navadi zamenjava semena žit.

Letos so priznavalne komisije že odbrale velike količine semena dobrih posevkov in bo vse to seme razdeljeno za potrebe socialističnega in privatnega sektorja. KLO so naročili majhne količine semenskih žit ali pa nič. Temu je vzrok nedelavnost KLO ali nezanimanje kmetovalcev. Pogoji za prevzem priznanih semenskih žit so zelo ugodni, in sicer tako, da prejemnik odda 110 kg svojega žita za 100 kg očiščenega in razkuženega priznanega žita. Lahko pa odda isto količino lastnega žita in doplača manjši znesek v denarju. Določene količine semenskega žita so še na razpolago za oddajo in naj jih kmetovalci takoj naroče pri svojem KLO.

Po drugi strani naj pa KLO organizirajo zamenjavo semena, zlasti krompirja, v lokalnem merilu, tako da si kmetovalci nabavijo seme pri tistih, ki so imeli čiste posevke pšenice, rži ali ječmena ali krompirja in so imeli tudi v okolici največje hektarske pridelke.

Iz novega načina odkupa in planiranja setve za prihodnje leto, kar je že verjetno marsikdo čital v dnevnem časopisu, je razvidno, da bo dosedanj način obveznih oddaj odpadel. Vsak kmetovalec bo že v jeseni prejel plan za oddajo v

prihodnjem letu in bo obvezo tem lažje izpolnil, če bo imel nadpovprečno hektarske pridelke v svoji okolici. Na ta način mu bo lahko pri boljši obdelavi in pri borbi za višje ha pridelke ostalo več za prodajo po prostih cenah. Zato naj si vsak, ki ima slabo seme, čimprej preskrbi dobro seme!

Setev očiščenega semena je nadaljnji pogoj za dobre ha pridelke. Važnost čiščenja semena je v tem, da se s čiščenjem izločijo vse primesi in slabo razvito zrnje. Če sejemo očiščeno žito, je tudi uporaba semena po ha manjša, ker zdrobljeno ali slabo razvito seme ne bo vzkalilo. Za setev mora ostati samo najtežje in najdebelejše zrnje, ker le takšno zrnje bo dalo v prihodnjem letu izenačene in dobre posevke. Sicer je čiščenje že razširjeno, vendar še premalo. Po uredbi je predpisano, da mora biti vse seme, ki se uporabi za setev, očiščeno in razkuženo. Primanjkuje še selektorjev, ki ločijo seme po teži, obliki in velikosti. Trierje ali čistilne stroje pa ima skoraj vsak KLO, državni ali zadrugi kmetijski obrat. Za letošnje setev so na razpolago vsi čistilni stroji, ne glede na to, kdo je njihov lastnik. Za organizacijo in izvedbo 100% čiščenja žita so zadolženi KLO in KZ. Dolžnost KLO je, da vodijo in usmerjajo delo in naj ga, kjer je mogoče, izvršujejo KZ. Vsak KLO je prejel plan čiščenja žita, ki ga bo lahko izpolnil, če bo akcijo podprl in delo pravilno usmerjal. Dolžnost kmetovalcev pa je, da s čiščenjem ne odlajajo, temveč da oddajo žito v čiščenje v času, ki ga določi KLO. Naj ne bo letos kmetovalca, ki ne bi oddal v čiščenje semena ozimnih žit! S tem bo prihranil seme, ki drugače propade v zemlji kot nesposobno za kalitev in po drugi strani je zagotovljeno, da je posejal najboljše seme, ki ga je mogoče dobiti.

Zaključno s 5. septembrom 1950. so v naših treh okrajih vpisali za II. ljudsko posojilo:

okraj Novo mesto	3.572.000.— din
okraj Trebnje	3.123.000.— din
okraj Črnomelj	2.725.300.— din
skupaj:	9.420.500.— din

Da preprečimo razvoj bolezni na žitu — prašnih in trdih sneti, moramo seme pred setvijo tudi razkužiti. Sneti zmanjšajo pri nas v nekaterih letih pridelek tudi do 20%. Trde sneti so znane bolezni na žitu. Napadene rastline pšenice, ječmena in ovsu nimajo normalnih zrn. Zrna so polna črnega prahu, to so glivini trosi. Pri mlačvi se taka zrna zdrobijo in se oprimejo tudi zdravih zrn. Ko zrno vzkali, prodra kalčki sneti v

rastline in rastejo v rastlini do novih klasov. Prašnate sneti spremene vsa zrna s plevami vred v črn prah in ob dozorevanju vidimo namesto klasov le gola vretenca. Micel glive je v notranjosti zrna pri ječmenu in pšenici. Razkuževanje ni učinkovito proti prašni sneti ječmena ali pšenice, uspešno je samo namakanje v topli vodi, in sicer 4 ure v vodi 20—30° C in nato še 10 minut v vodi s 50—52° C.

Prve sneti in prašno sneti na ovsu uničimo z razkužili. Za to delo uporabljamo posebne bobne, katere bi morala imeti na razpolago vsaka KZ. Razkužila so lahko ali mokra ali suha. Vsebujejo živosrebrne spojine, ki učinkovito razkužujejo seme. Mokra razkužila raztopimo v vodi v določenem procentu in seme namakamo določen čas v raztopini. Suha razkužila se uporabljajo v prahu in z njimi razkužujemo seme v bobnih, če pa teh ni, pomešamo seme z določeno količino razkužila in vse to dobro premešamo. Razkužilo se mora oprijeti površine semena. Razkužilo prične delovati, kakor hitro je seme prišlo v stik z vlago in moramo zato seme, ki je vlažno in razkuženo, takoj posejati. Pri vseh razkužilih, ki jih dobimo v trgovini, so tudi navodila za uporabo. Najobičajnejša razkužila so suhi cerasan, katerega rabimo 200 g za 100 kg pšenice, ječmena ali rži. Cerasan prašiva rabimo 150 g za 100 kg pšenice, rži in 200 g za 100 kg ječmena. Žitobran uporabljamo kot suhi cerasan.

Mokra razkužila uporabljamo tako, da seme poskropimo z razkužilom. Uporabna je tudi modra galica, kjer seme namakamo 30 minut v 1% raztopini modre galice, t. j. 1 kg galice na 100 l vode in seme nato osušimo. Razkuževanje z modro galico zmanjša kaljivost in moramo sejati 10% semena več. Zaradi štednje s semenom bomo galico uporabljali samo, če ne bo na razpolago ostalih razkužil.

Pred KLO in KZ stoje pred pričetkom setve važne naloge. Od njihovega dela, propagande in pravilne organizacije dela je odvisno dobro čiščenje in razkuževanje žit. Čistilni stroji morajo biti izrabljeni in uporabiti je treba vse privatne čistilne stroje. KZ naj pregledajo, koliko jim primanjkuje razkužil in naj razkužila takoj naroče. Računati morajo, da potrebujejo za setev 2.50 ha z razkuženim žitom 1 kg razkužila. Kjer ni na razpolago bobnov za razkuževanje, si lahko napravijo te bobne; za to so potrebni manjši, že pokvarjeni sodi, v katere vdolate os z ročajem.

Kmetovalci! Od vas je odvisen uspeh dobre letine v bodočem letu, zato zamenjajte slabo seme, seme obvezno očistite in razkužite, in drugo leto vam za majhen trud in stroške ne bo žal! OV

Novo mesto, 25. avg. 1950

*Davek ni breme —
davek je dolžnost!*

Kmetje KLO Zbure v novomeškem okraju so plačali vse predpisane davke za l. 1949 in plačali akontacije za tri četrtletja 1950!

Tovarišu z okraja, ki je prišel na KLO Zbure v pomoč, je rekel finančni poročevalec Pirnar: »Kmetje KLO Zbure so izpolnili svojo dolžnost do države. Zato ne potrebujemo pomoči. Tudi v bodoče nas ne bo treba priganjati, ker se zavedamo, da davek ni breme, ampak dolžnost!

Tako je z davki v Zburah. Uspeh more biti le tam, kjer je finančni poročevalec vesten in kjer je KLO tak, kakršen je v KLO Zbure.

ZA DELO — PRIZNANJE!

V sredo 9. avgusta ob 10. uri dopoldne so se v dvorani hotela Kandija (Vindišer) zbrali malone vsi razstavljalci tako uspele razstave. Poverjenik za lokalno industrijo in obrt OLO Novo mesto, tov. Mišigoj Janko jim je razdelil lično izdelane diplome kot znak priznanja. Diplome so odlično izdelane, za razstavljene predmete so prejela sledeča podjetja in obrtniki priznanje: Čevljarstvo MLO Novo mesto, Industrija perila, Krajevno galanterijsko podjetje »Jelka« iz Zuzemberka, Tekstilna tovarna Novo mesto, Mizarska delavnica »Pionirja« v Novem mestu, Tkalnica MLO Novo mesto, Mizarstvo MLO Novo mesto, Krajevno lesno podjetje »LIP« v Zuzemberku, Tapetništvo MLO Novo mesto, Invalidska kovinarska delavnica v Novem mestu, Kovinarska delavnica MLO Novo mesto, Produktivna čevljarska delavnica v Dol. Toplicah, dalje privatni mojstri tov. Ivan Fink, klepar v Novem mestu, Rudolf Bevc, klepar v Novem mestu, Knaflič Anton, ključavničar v Novem mestu, Jože Gazvoda, mizar v Gotni vasi, Adolf Bevc, mizar v Novem mestu, Jože Gasperšič, mizar v Irči vasi, Franc Barbič, mizar v Novem mestu, Ivan Jevnikar, mizar v St. Petru, Jože Zupančič, mizar v Potoku, Franc Jermanj, mizar v Cegelnici pri Novem mestu, Jože Suic iz Prečne pa zlasti za sodarske in vinogradniške izdelke, Karol Henigman, čevljar v Dol. Toplicah, Jože Moškon, čevljar v Novem mestu, Anton Pavlin, čevljar v Gor. Mokrem polju (za izredno odlični prikaz popravila), Josip Krušljavec, vrvar iz Novega mesta, Anton Valant, kovač iz Zuzemberka, Ivan Tramte, kovač v Zbogajnah pri Skocjanu. Isto tako odlično oceno je prejel SLOVENIJA-SPORT Novo mesto, za vzorno prikazan promet pa pov. za promet OLO Novo mesto. Z odlično oceno izdelkov je bil dan zlasti močan poudarek naši lončarski obrti. Diplomato za razstavljene predmete so prejeli lončarji St. Jernejske doline tov. Leopold Kržan, Janez Lešnak, Jože Lešnak in Ignacij Skoda iz Grobelj. Odlično oceno je prejelo torej 35 podjetij, oziroma privatnikov obrtnikov, vsi ostali razstavljalci pa so prejeli diplome za lepo izdelane in razstavljene predmete.

Po razdelitvi diplom je tov. Mišigoj vsem razstavljalcem še čestital k uspešno izvedeni razstavi ter se jim zahvalil za vso pomoč, ki so jo v teku razstave nudili glavnemu razstavnemu odboru.

H koncu je vsem razstavljalcem čestital še predsednik Okrajnega združenja obrtnikov tovariš Adam in jih vzpodbudil k nadaljnjemu čim uspešnejšemu delu za ljudsko skupnost.

Kmetijski svetovalec

ZADNJI ČAS

Verjetno večini lastnikov sadnega drevja ni poznano, da je v letošnji spomladi izšla uredba o obveznem zatiranju škodljivcev in boleznih na sadnem drevju. Uredba je bila objavljena v 11. številki Uradnega lista LRS dne 28. III. letos in je bila priobčena tudi v strokovnem glasilu ministrstva za kmetijstvo »Sadjarstvo, vinarstvo in vrtnarstvo«, v številki 5-6. V uredbi so navedeni vsi ukrepi, ki jih morajo izvršiti lastniki sadnega drevja vsako leto. Z uredbo naj se seznanijo vsi člani ljudskih odborov, kakor tudi lastniki sadnega drevja.

Uredba je bila izdana v cilju, da se končno vendar uredi naši sadovnjaki tako kot je potrebno in se prepreči nadaljnji razvoj raznih boleznih in škodljivcev na sadnem drevju, ki nam zadnja leta napravljajo občutno škodo na sadnem drevju in so kot ameriški kapar uničili že mnogo sadnih dreves. V okoljih, ki so okuženi po ameriškem kaparju, so najvažnejši sledeči ukrepi:

1. Obvezen izkop ali posek vseh sadnih dreves, ki so tako močno napadena po ameriškem kaparju, da so neozdravljiva, manj napadena drevesa pa morajo lastniki pomladiti.

2. Izkopati in sežgati morajo v bližini sadnega drevja se nahajajoče grme gloga in črnega trna in drugo grmičevje, kjer se lahko razmnožuje ameriški kapar.

3. Debla in debelejšje veje dreves, ki so izsekana in okužena po ameriškem kaparju, morajo močno opaliti, veje pa na licu mesta sežgati, da se prepreči možnost razširitve ameriškega kaparja.

4. Krajevni ljudski odbori morajo po posebnih 3 članskih komisijah določiti najpogostejše do 1. novembra drevesa, ki jih morajo lastniki pomladiti ali pa odstraniti iz sadovnjaka. Kdor noče sam izvršiti navedenih ukrepov, mora krajevni ljudski odbor poskrbeti, da se ti ukrepi izvrše na lastnikove stroške.

Nadalje je v uredbi predpisano, da mora vsak lastnik prevozne ali motorne sadne škropilnice poskrbeti, da bo škropilnica do 15. oktobra popravljena in sposobna za škropljenje. Na ta člen posebej opozarjamo vse lastnike sadnih škropilnic iz vseh sektorjev, da takoj popravijo sadne škropilnice. Za neizvršitev predpisov, ki jih navaja uredba, so predvidene kazni do 10.000 din.

Na samo uredbi in njeno vsebino opozarjamo že sedaj, ker v sedanjem času lahko izvrše sadjarji že razne ukrepe. Zdej, ko so na sadnem drevju še plodovi, je najlažje opaziti okužbe po ameriškem kaparju. Iz števila okuženih plodov in jakosti okužbe lahko ugotovimo, kako močno je že kapar razširjen v kakšnem predelu. Krajevni ljudski odbor mora imeti točen pregled nad okužbami na področju krajevnega ljudskega odbora, da bo v škropilni sezoni vse okuženo sadno drevje in sadno drevje v okolici dobro poskropljeno. To ugotavljanje gnezdišč ameriškega kaparja pa moramo izvršiti že sedaj, ker pozneje, ko bodo plodovi že odpadli, je ugotavljanje mnogo težje. Pri vseh krajevnih ljudskih odborih imajo razne letake s slikami in je lahko prepoznati sadje, okuženo po ameriškem kaparju. Vse dvomljive vzorce pa pošljite poverjenstvu za kmetijstvo.

„Se enkrat bi rad videl, kak' sonce gor gre!“

Tako se glasi pesem tistih, ki živijo v večni temi. In teh ni malo. Iz raznih podatkov je razvidno, da se je število slepih med vojno in po vojni znatno povečalo. Vzrokov je več. Eden izmed njih je na primer otroška neprevidnost. Po osvoboditvi, ko so bila naša polja in gozdovi še polna municije in ročnih bomb, so se ti mali radovedneži z njimi brezskrbno igrali, toda niso se spomnili, da se razstrelivo lahko razprši in postane zanje usodno. — Kolikim siromakom je vzelo vid! Naša nova Jugoslavija se zelo zanima za te ljudi in v Sloveniji je ustanovljeno društvo: »Združenje slepih Slovenije.« Cilj te organizacije je, da vse slepe sprejme v članstvo in skrbi za njihovo življenje in kulturni ter duševni razvoj.

Poslušajmo, kaj nam bo povedal Alojz Murn iz Lašć pri Žužemberku, 100% slepi invalid: »Leta 1942. 28. marca so prihrumeli v našo vas Italijani. Ker nismo imeli dovolj kokoši, da bi jih Lah lahko pokradli, so se

Pri bežnem pregledu sadovnjakov po Dolenjskem lahko ugotovimo, da je stanje sadnega drevja še skrajno zanemarjeno. Kljub temu, da se vsa leta po osvoboditvi vsako leto opravlja obvezno čiščenje sadnega drevja, imamo še nešteto sadovnjakov, ki so zanemarjeni. Skrajni čas je, da tudi ti lastniki zanemarnega sadnega drevja začno s temeljito oskrbo. Kdor ne bo izvršil del, ki jih predvideva, uredba, bo kaznovan. Za izvršitev teh del je treba le nekaj volje. Koristi, ki jih prinaša sadno drevje, je dovolj, bodisi da ga prodamo ali pa uporabimo predelanega v razne izdelke. Na več krajih je sedaj videti večje ali manjše število sadnih dreves, ki so že suha ali pa tako ostarela, da ne domašajo nobene koristi. Proč s takim drevjem, ki samo kazni okolico. Vsa takšna sadna drevesa, ki so že suha, morajo lastniki takoj odstraniti iz sadovnjakov, v nasprotnem primeru jih bodo odstranili na poziv oblasti. Sedaj je najbolj primeren čas za odstranitev suhih dreves in suhih vej. V poznejših mesecih bo premalno časa, sedaj pa se suhe veje z lahkoto opazijo, ker je še listje na drevju.

V posameznih okoljih se je ameriški kapar že tako močno razširil, da se sadno drevje suši. Takšnemu sadnemu drevju ni pomoči; ne preostane drugega kot močno okužena drevesa izsekati, manj okužena pa pomladiti. Z odlašanjem izseka ne smemo dati možnosti, da se kapar širi dalje. So prigorovi, da kaparja ni mogoče zatreti. Brezdvomno je, da s površnim škropljenjem ne bomo dosegli uspehov. Pri dosedanjih akcijah zimskega škropljenja sadnega drevja je bilo porabljeno povprečno po drevesu 10 do 30 dkg škropiva, kar je vsekakor premalo. Drevo je bilo površno poskropljeno in zato ni uspehov. Če pa bomo škropili tako, da bo opran na drevesu vsak košček, bo tudi škropljenje pokazalo prave uspehe. Vsaka površnost in štednja s škropivom se maščuje. Razumljivo je, da morajo biti v okolici poskropljeni vsi okuženi sadovnjaki.

Ameriški kapar se je že močno razširil po Dolenjskem. Se je čas, da se širitev zaželi. Seveda ne bomo preprečili širitve na ta način, da pustimo vse v nemar. Kmetijske zadruge, krajevni ljudski odbori in vsi lastniki sadnega drevja bodo morali v bodoče temu vprašanju posvetiti več pažnje. Sedaj je prva naloga, da se točno evidentirajo vsi okuženi sadovnjaki, da se izseka vsa močno okužena in delno suha sadna drevesa in popravijo vse sadne škropilnice. Ko bo prišel čas, bo pa treba z vsemi silami začeti z zimskim škropljenjem in uspeh zatiranja ne bo izostal. Izsek vseh suhih dreves je obvezen in naj lastniki sadovnjakov odstranijo vse sadno drevje, ki ne spada v sadovnjak.

ZADNJIČ NAD LETOSNJA KROMPIRSKA

Zaradi novo odkritih okužb po koleradskem hrošču in zaradi zapoznelega dozorevanja krompirja bo zadnji pregled krompirišč v letošnjem letu v nedeljo dne 10. septembra t. l. Ker je to zadnja prilika, da se odkrijejo event. okužbe po koleradskem hrošču, pozivamo vse kmetovalce, da se pregleda polnoštevilno udeležje. KLO naj pravočasno izvedejo organizacijo pregleda, da bo do vse površine temeljito pregledane.

lotili poštenih vaščanov. Obkolili so vas in iz strahu pred »banditi« začeli streljati. Ko sem zagledal ta nepričakovani prizor, sem takoj stekel proti gozdu, da bi se priključil našim — partizanskim vrstam. Do cilja nisem prišel, ker so me na sredji poti ujeli fašisti in me postavili pred vaški cerkveni zid. Ravno tako se je zgodilo z mojo družino in vaščani. Ker od nas niso ničesar zvedeli, so streljali v zrak, da bi nas prestrašili. Ustrašili se nismo nikogar in izdajalca ni bilo med nami. Pretepli so me od nog do glave, me vrgli na kamion in odpeljati v Kočevje. Kakšno življenje in trpljenje sem doživel v celici in osemnajst mesečni internaciji, ne bom pripovedoval, saj sem bil le eden izmed trolkih tisočev....

Po kapitulaciji Italije sem odšel proti domu in od tod k partizanom. Prijel sem za puško in po nekaj dneh sem postal pomočnik mitraljezca v devetem korpusu. Srečen sem bil tu. Moje zadovoljstvo pa je kmalu pre-

»Že čriček prepeva...«

Kakor vsako leto bo tudi za letošnje trgategv odredilo Ministrstvo za kmetijstvo rok, po katerem se lahko začne s trgatvijo grozdja. Splošna navada dolenjskih vinogradnikov je bila, da vedno prezgodaj trgajo grozdje in imajo zaradi tega tudi slabše pridelke po kakovosti. Ker je letos zelo ugodno vreme, ima vsak vinogradnik možnost, da pridelava grozdje z visokim procentom sladkorja. Odkupne cene vina ali mošta se ravnoja po odstotkih sladkorja in alkohola, na kar vas posebej opozarjamo.

Izjemoma bodo lahko izvršili trgategv pred postavljenim rokom samo oni vinogradniki, pri katerih bi lahko nastala zaradi trgategv gospodarska škoda, kot n. pr. pri večji pojavi gnilobe ali če je bil vinograd poškodovan po toči. Rok za trgategv bo objavljen v dnevnem časopisju in ga bo tudi pravočasno priobčil Dolenjski list. Proti kršiteljem odredbe Ministrstva za kmetijstvo se bo postopalo po veljavnih predpisih.

Novo mesto, 30. avg. 1950.

Kmetijska zadruga Žužemberk SE BORI Z VELIKIMI TEŽAVAMI

Nedeljski polletni občni zbor, katerega se je udeležilo le 15 zadrugnikov, je v jasni luči pokazal nezainteresiranost članov za procvit in napredek svoje zadruge. Zanimivost je, da se občnega zbora niso udeležili niti člani upravnega odbora, seveda na čelu s tajnikom. Morda se jim ni zdelo potrebno. Prav čudno je izzvenelo poročilo o delu poslovanja, katerega bi moral podati tajnik, pa ga je bral uslužbenec zadruge. Iz izčrpnih poročil se je dalo razbrati, da si le nekaj ljudi prizadeva, da bi zadruga bila življenjska. Jasno je, da takemu stanju niso bili posamezniki kos. Sluti se tudi, da v upravnem odboru nekaj ne »štima«. In si nikakor ne morejo priti na jasno, kdo je pravzaprav »komandant«. Prišlo je tako daleč, da je tov. predsednik Grčar podal ostavko in je zadruga danes brez predsednika, ker mesta nihče noče prevzeti. Se zanimivejše je dejstvo, da bi moral nadzorni odbor podati dokončno sliko o poslovanju upravnega odbora. Prav je izjavil neki zadrugnik, da nadzornega odbora sploh ni in da je samo na papirju. Skorc neverjetno je to, da so bili izvoljeni člani nadzornega odbora obveščeni pismeno, da so izvoljeni v nadzorni odbor, sedaj pa se izgovarjajo, da niso prevzeli nobenega mesta v nadzornem odboru. Tako je danes zadruga po zaslugi brezbržnosti brez pravilno voljenega nadzornega odbora in predsednika. Danes stoje še preostali člani upravnega odbora pred veliko odgovornostjo. Vsaka kritika s strani zadrugnikov na upravni odbor in uslužben-

stvo je odveč zaradi takega postopka pretežnega števila zadrugnikov. Marsikdo od teh bo godrnjal: »Tako se ne gospodari pri zadrugi.« Namesto da bi bili upravnemu odboru in uslužbenstvu hvaležni, izlivajo nanje gnusna in neupravičena obrekovanja. Jasno, da mora dobra volja do dela pri teh ljudeh skopneti, čeprav žrtvujejo mnogo truda in časa. Za njihovo delo ni priznanj, ampak: »Udari po njih!«

Iz poročil se jasno vidi, da se je upravni odbor boril z največjimi težavami in zaradi naše pasivnosti ni povsem uspel. V lanskem letu je zadruga zašla v velike finančne težave in je pasivo krila iz rezervnih skladov. Položaj letos ni rožnat, to pa ni krivda slabega gospodarjenja, ampak izvira iz majhnih rabatov in pomanjkanja kurantnega blaga. Vzemimo samo negativne postavke odkupov, mlačve, sušenja sadja in vzdrževanja ekonomije! Ekonomija oskrbi drago delovno silo, svoje pridelke pa mora prodajati po uradno določenih cenah. Jasno je, da to pelje v težko finančno stisko. Ne bi bilo napak, če bi si zadruga uredila vzorni racar, kurjo in zajčjo fermo in bi lahko produkte teh dobičkonosnih panog vnovčevala na prostem trgu, kar bi izdatno pripomoglo k finančnemu izboljšanju. Režijski stroški ne bi bili veliki, saj bi iz lastnih virov črpali zadostne količine krme. Dolžnost nas zadrugnikov je, da pomagamo svoji zadrugi z nasveti in delom, da tako premostimo vse težave, ki spremljajo k še uspešnejšemu delu.

Sl. Hotko.

SE O »DOLENJSKEM LISTU«

Naš »Dolenjski list« postaja od številke do številke privlačnejši in pestrejši, zato se tudi širi krog njegovih bralcev. Vendar pa žal še danes ne more do vseh, ki bi ga radi brali. Ni še dolgo, ko sem bral v tem listu, da so ga našli v nekem KLO kar cele kupe, medtem ko so ljudje po njem spraševali. Tako je z »Dolenjskim listom« zlasti v trebanjskem okraju. Ne le, da dopisi zelo poredkoma prihajajo v uredništvo, tudi krog čitateljev je še zelo šibak. Ko sem te dni pešatil po tej dolini in opozoril na pisanje »Dolenjskega lista«, so me v mnogih krajih spraševali, kje izhaja in kako ga naročijo. Kaže, da Okrajni odbor OF v Trebnjem še do danes ni razpredel mreže naročnikov po vsem okraju — verjetno pa leže kupi številke tega lista v miznicah KLO ali celo v pisarni Okrajnega odbora OF v Trebnjem, ljudje pa list zamač čakajo. Zakaj tudi ne bi javno izvesili izšlih številke »Dolenjskega lista« na določenih mestih, čeprav na starih praznih deskah Stenčasa, kot sem to videl v Novem mestu in Mokronogu. Trebanjski kulturniki in agitprop pa se bosta morala zbuditi in res začeti že enkrat s svojim delom, ker ga bodo sicer zbudili ljudje sami, ki zahtevajo naš tisk. Učo

PO MIRENSKI DOLINI

Nedavno me je pot zanesla v slikovito Mirensko dolino, nekdanj slavljeno »Dolino gradov«, ki je dala v dobi NOB velik krvni davek in doprinos in daje tudi v sedanji graditvi lepšega življenja bogat in važen prispevek. Povsod rastejo KDZ, zadrugne ekonomije, grade se gospodarska poslopja. Gradovi izginjajo, odnosno postajajo domovi novih ljudi. Tudi kulturno se Dolenjci v tem koncu močno razvijajo, kar pričajo lepaki, ki pozivajo na prireditve. Le nekaj je, kar ne raste, ampak čaka... to so zadrugi domovi, ki so bili z veliko vne-

mo postavljeni, a sedaj samevajo samcati, kot da jih je sram nagote in sramote. Kar pogledajo jih: Trebnje, Mirna, Mokronog — posebno zadnji je krasna in mogočna stavba sredi trga, graditelji so dobili najvišje priznanje in še celo na filmu smo ga videli. Tudi Trebanjci in Mimičani menda čakajo na Mokronovčane, da se zbude... Kaj pa mladina, sindikati, AFZ, OF, ZB? Ali vas ni res nič sram, da vaši kulturni domovi tako žalostno propadajo? Učo

TOVARNO IGRAC PROSIMO

da bi rešila svojo okolico pred neznošnim ropotom premočnega motorja, ki ga že nekaj časa uporablja v lakirnem oddelku za zračenje prostorov. Motor z 22 konjskimi silami je za tako delo vsekakor premočan. Od jutra do desete ure zvečer brni vsa Račgova ulica in del mesta na nasprotnem bregu Krke od premočne pesmi tega orjaka. V tovarni pravijo sami, da jim požre preveč elektrike. Prosimo jih zato, da store sebi in nam uslugo in zamenjajo motor za manjšega.

Sosedje

V DOBERNIČU SO SE ODREZALI

V Doberniču so razumeli važnost nabiranja gob, in so k delu prav pridno pristopili. Zavedali so se, da imajo od tega dvojno korist. Naša država bo dobila potrebne devize za suhe gobe, nabiralci pa so prejeli lepe denarce in še blago. Posamezniki so prinesli v Kmetijsko zadrugo po 10 in še več kg suhih gob. Do sedaj je Kmetijska zadruga odkupila že 969 kg suhih gob. — Tudi pri nabiranju zdravilnih zelišč Doberničani niso zadnji, saj so do sedaj nabrali okrog 3000 kg raznih zelišč.

S. F.

kinila nemška granata; ranila mi je ves obraz in pretregala očesno živčevje.

Tega je že šest tennih let. Zdej mi ne manjka ničesar. Naša oblast skrbi za nas in ne morem povedati, kako sem ji hvaležen za vse dobrote. Samo ena želja me spremlja že vseh šest let: da bi mogel samo za trenutek odpreti oči in pogledati našo svobodno Jugoslavijo, mojo drago domovino, svobodno domovino...«

Težak vzdih se izvije iz prsi Alojzija Murna, potem nadaljuje: »In vendar ne ob-

upujem. Pred seboj imam lepo bodočnost. Sedem v rokah tako dobrih ljudi, ki skrbijo zame. Če bi ne bilo njih, bi se pogreznil v brezmejno globoino morja. Kako se naj vam, dragi tovariši, zahvalim za vse dobrote, ki ste mi jih izkazali. Saj se kot preprost kmečk sin sploh ne znam.

Upam, da me tudi v bodoče ne boste pozabili. V zimskem času vam bom iz našega življenja še veliko napisal. Sedaj ne morem, saj me razumete...«

tekst - risba: Sl. Hotko

Z vaškimi stražami si je okupator ustvaril izvrstno obveščevalno mrežo, ki mu je poročala o vsem, kar se je godilo na vasi: partizanski premiki, bunkerji, prehodi, kurirske steze itd. Poleg tega pa si je okupator ustvaril z belogardističnimi posadkami tudi dejansko pomoč v odprti borbi na terenu proti silam narodnoosvobodilnih enot. Na vojaško tako važnem terenu za okupatorja, ki se je raztezalo na desnem in levem bregu reke Krke, je ustvaril okupator za zavarovanje svoje postojanke v Zužemberku in obvladavanje izredno težkega in prikladnega terena za partizansko bojevanje tri močne belogardistične postojanke v Ajdovcu in Sela-Sumberku, obe na levem bregu Krke, tretjo pa v Hinjah v Suhi Krajini. Te postojanke naj bi bile po mnenju okupatorja obrambni stebri tega ozemlja. Stevilčno pa je pomnožil in okrepil posadko v Zužemberku z belogardisti.

Po ključno propadli roški ofenzivi je Glavno poveljstvo NOV (narodnoosvobodilna vojska) in POS (Partizanski odredi Slovenije) v kratkem obdobju reorganiziralo in temeljito pripravilo svoje vojaške enote, da prične z vso odločnostjo ofenzivo proti okupatorju in domačim hlapcem.

Zelo močna Gubčeva brigada je imela nalogo, da očisti določeni del ozemlja, kjer se nahajajo vaške straže, kar je tudi temeljito opravila. Po tem opravilu je dobila Gubčeva brigada nalogo od Glavn. poveljstva, da takoj likvidira izredno močno belogardistično postojanko v Ajdovcu, katera je štela okoli 80 mož in ki je bila dobro utrjena. V noči med 12. in 13. decembrom 1942 je brigada presenetila postojanko in jo v jurišu likvidirala. Po tej uspehi akciji je prišel na vrsto Zužemberk.

Napad in vodstvo operacij na Zužemberk sta bila poverjena takratnemu komandantu Gubčeve brigade tov. Ambrožiču Ladotu-Novljanu, ki je bil svoječasno učitelj na osnovni šoli in mu je bil teren do potankosti poznan.

Gubčeva brigada je napadla v noči 21. in 22. decembra 1942. Del brigade, ki je bil odrejen za zaščito v primeru eventualnega napada iz katere druge postojanke v hrbet, je z oddelki zasedel položaje proti Novemu mestu.

Trebnjemu in Zagradcu. Noč je stegala tipalke nad Krško dolino, luči so polagoma odmirale, ko so se borci spuščali od vseh strani v kačastih vijugah proti cilju. Brez šuma in strela so se vtihotapili v trg in z bliskovitim napadom presenetili belogardistično posadko, ki je bila povečini zajeta. Nekaterim se je posrečilo pobegniti k Italijanom v poslopje bivšega trinadstropnega sodišča, ki je bilo izredno utrjeno. Del jurišnih oddelkov je očistil trg posameznih stražarskih oddelkov, drugi del pa je pričel obkoljevati Italijane v sodišču. Kljub strahotni obrambi, saj so ročne bombe frčale kot toča, se je nekaterim udarnim skupinam posrečilo prebiti se do sodišča. Na vdor v notranjost sodišča spričo strahotne obrambe ni bilo misliti, preveč bi bilo žrtve po nepotrebnem. Parkrat

23. julija 1943 so Gubčevci porušili sodišče

je uspel poizkus zažgati sodišče, toda vsakokrat se je sovražniku posrečilo požar pogasiti in se tako ubraniti sigurnega pogina v ognju. Boj je divjal z zagrinostjo in nezmanjšano srditostjo, ko se je porajalo mlado jutro. Vodstvo je uvidelo, da bi bil vsak nadaljnji trud zaman in da brez težkega orožja ne bo mogoče uničiti sovražne posadke, zato so se enote Gubčeve brigade še pred popolnim dnem umaknile začasno iz Zužemberka.

Prvi poizkus, zavzeti tako utrjene postojanke, je vodstvu dal dragocene podatke, kako

umazana in prerevna; hrana, ki jo je svoji ljubljini hčerki pripravljala mati, ji je bila neokusna; govorila je z domačimi spakljivo po mestno in sramovala se je preprostih, domačih besed, ki so kljub revščini in pomanjkanju ogrevale njeno srce s smehom, dokler je bila še doma. Niti z mezinem ni ganila, da bi odlahkotila ostarelo mater pri težkem vsakdanjem delu, ker si je bala zamazati negovane roke. Ure in ure je postavala pred zrcalom in si česala nafruljene lase, ki so njeno lepo dekliško glavičo zaradi mode spremenile v brinov grm... Mati in oče sta molčala in s strahom v srcu opazovala hčerino početje. Ničesar pa ji nista upala reči, kajti Barica je vsem domačim zatrjevala, da je »nervozna« in naj ji ne solé pamet, ker več ve, kakor vsi domači skupaj.

Prišel je dan odhoda, dan Baričine vrnitve v službeni kraj. Pospravila je svoje stvari v zajeten kovčeg in pustila, da ji je mati odnesla kovčeg na železniško postajo. Oblečena v svileno obleko in z majhnim dežnikom v orokavičeni roki je šla pred materjo, ki je bosa stopicala za njo in se krivila pod težkim bremenom.

Na postaji je mater brž odslovila, ker jo je bilo sram, da je starica bila bosa, stara Zalarica pa je v poletni vročini od vavek najrajši hodila bosa po domači vasi.

Pred železniško blagajno so se drenjali ljudje in kupovali vozne listke. Barica je pomolila prometnemu uradniku sindikalno objavo za znajno vožnjo in z narejenimi besedami zagostolela:

»V Maribor!«

Prometnik je žigosal objavo in napisal vozni listek za III. razred. Poznal je Barico že dolga leta in nič ni vprašal, v katerem

Ukradena mladost

Spomin na leta, ki jih človek preživi v največjem vzponu svojega življenja, marsikdaj ostanejo v pozabi. So pa leta, ko smo komaj shodili, zjecljali besedo »mama« malo bolj razločno, spoznali, da je cvet rdeč in in ne rumen in da roženkravt lepše dehti, kot astra v zelniku; — ta leta ostanejo v človeku do smrti živa.

To je občutila tudi Skerljeva Micka iz Pennsylvanije v Ameriki, kamor sta jo pogonala iz Slovenije pred mnogimi leti očetova revščina in obup. Z očetom in materjo je odšla v novi svet. V borih cunjah je imela Micka tudi spričevalo zadnjega razreda osnovne šole, ki je kazalo prav dober uspeh, kar ji pa ni nič pomagalo. Očetova zemlja in roka sta bili prerevni, da bi redili tiste, ki so želeli še več in vedno več. Pot v daljnji svet je bila bridka.

Micka se spomni, da je takrat — kako dolgo je že od tistih dni — imel njen oče v rokah knjigo z naslovom: »Ne v Ameriko!« Dal mu jo je v roke gospod župnik. Micka ni vedela, da v knjigi piše, da je Amerika poguba za poštene ljudi, da je dolžnost poštenega kristjana, da ostane v domovini in da pomaga bogaboječim ljudem v nebesa. Micka tega ni vedela. Spominja pa se nečesa, kar vam bo povedala danes, ko se po mnogih letih vrača nazaj, da vidi, ali je res tako lepa ta domovina, ki jo opisujejo nekateri v svetu, ali je tako zmaličena in kvekastá, kot znajo povedati Stalinski apostoli...

Skerljeva Micka se je pripeljala 24. julija z letalom na obisk v domovino. Vlak pa jo je pripeljal v Mokronog k očetu, ki se je za stalno vrnil v domovino že leta 1947. Doma je imela malo obstanke. Zdaj je šla v Ljubljano, nato v Bohinj, Maribor, vse tja do Zagreba in zopet nazaj skozi St. Jernej, Novo mesto, Trebnje...

Tako ji je naročil mož, kateremu je rodila tri zdrave otroke, mož, ki dela v Pennsylvaniji v tovarni, mož, ki bi rad domov! »Micka, imej odprte oči!« ji je naročil. Micka je na široko odprla oči.

se bo potrebno pripraviti na odločni in hitri udar za dokončno likvidacijo postojanke. Po temeljitih pripravah in izvršenih formacijah prvih slovenskih divizij, je Glavni štab NOV in POS izdal povelje ponovno napasti Zužemberk in to z enotami obeh divizij. Pred napadom je na široko razmestil okoli postojanke močne sile, da bi zavaroval sleherno pomoč obleganemu Zužemberku, okrog Ajdovca, Dobrnice, Sela-Sumberk in Gradenca so razmestili del Serčerjeve, Tomšičeve in tudi oddelke Cankarjeve brigade, ki je imel nalogo varovati od kočevske plati. Z ostalimi enotami so napadli postojanke v Zafari nad Zužemberkom, istočasno pa so Gubčevi napadli Zužemberk iz smeri Zagradec in Dvor. Ob 10. uri ponoči, 24. julija 1943, se je pričel strahoviti napad na trg Zužemberk, v katerem je bilo 500 do zob oboroženih vojakov.

(Nadaljevanje.)

razredu se želi voziti, četudi je imela Barica z objavo pravico kupiti vozni listek za drugi razred.

Dekle je plačala in odšla. Tik pred odhodom vlaka pa je s perona ponovno prihitela pred blagajno in zaklicala:

»Oh, kaj pa mislite, da ste mi napisali vozni listek za tretji razred? Želim se peljati v drugem razredu in prosim, da mi napišete novo vozovnico.«

»Nič nisi rekla, da se želiš voziti v drugem razredu.« je blagajnik odgovoril, »pa sem napisal listek za tretji razred. Glej jo, od kdaj pa si postala tako sprenevedasta?«

»Vikati me morate, saj nisem smrklja!« je zacepetala Barica.

»Ah, saj res.« se je prometnik hudomušno zasmel. »Pozabil sem, da si postala — mestna gospodična. V bodoče te bom vikal...«

»Vozni listek za drugi razred hočem!« je zatrmojavila Barica.

»Vlak vozi v postajo, zares ne utegnem,« se je izgovarjal prometni uradnik.

»Ali lahko plačam sprevedniku v vlaku razliko?«

»Lahko. Mislim pa, da bi se, velecenjena, tudi v tretjem razredu peljali kar ugodno.«

Vlak je prisopihal na domačo postajo. Barica si je nataknila rokavice in pohitela na peron. Priliznjeno se je nasmehnila neznanemu možu na postaji, ki ji je podal kovčeg v kupe drugega razreda.

Barica je doplačala razliko v ceni in ugodila svoji vščiti.

Domačini so s posmehom zrli za njo, stari Matevž, ki je bil Baričin kum in je Barico še kot otroka pestoval, pa je vzdihnil: »Hja, vidite, ta se je pa spaciła. Preden je odšla v mesto, je bila prvorazredna deklica. Zdaj se vozi v drugem razredu... Hm, bojim se, da je postala — drugorazredno deklo...«

L. Z.

»Boš kaj povedala, Micika?« sem jo zaprosil.

»Ko sem prišla v Ameriko, nisem bila več Micika. Dali so mi ime Mary. Oče je delal v gozdu. Spominjam se ga, kako je utrujen prihajal domov in včasih nerad zaklel. Mati ga je skušala z jedjo potolažiti. Sline sem požirala, ko sem videla, kako je gohtal z ocvirki zabeljene žgance. Z leti sem zrasla. Tudi v hiši se je zboljšalo. Roditelj nista šla nikamor. Kako jasno mi je še nedeljsko popoldne, ko je oče silil mater v gostilno. Zaželel si je vina. »Nikamor,« mu je odgovorila mati. Moj oče in mati nista pila v Ameriki vino, ker si je bilo treba pritrpati marsikateri požirek. Postala sem dekle. Moja pot me je peljala v tovarno, kjer še danes delam. Se mlada sem se poročila s Slovencem Skerljem. Tudi on dela v tovarni. Nato so prišli na svet otroci. Trije; tedaj sem vedno bolj spoznavala, da je svet v Ameriki krivičen. Samo delaj, delaj, delaj... če hočeš rešiti življenje sebi in otrokom.

Meni so rekli Mary. Svojim trem otrokom pa sem dala ime: Slavka, Micka in Lojze. Micka je že poročena. Slavka je maturirala. Lojze bi pa rad na univerzo.

»Gospod, pogledite moje roke!«

Pridne roke slovenske Mary so zgovorno potrdile vse, kar je povedala.

V letih vojne smo z vami trpeli. Bričakali smo z vami svobodo. Poslali smo očeta z materjo domov in danes sem prišla tudi jaz. Kaj naj vam še povem? Knjige, »Ne v Ameriko!« nima oče v rokah, je pa nekaj drugega...

Včeraj sem se peljala iz Ljubljane domov. V vagonu se mi je skoraj utopilo srce od zadovoljstva, ko sem gledala mladino, kako samozavestno kaže pregledniku legitimacije. Kako ponosna in samostojna se mi je zdela deklica, stara komaj deset let! Kako je pa bilo takrat, ko sem jaz z očetom odhajala v svet... Takrat — o, tista leta, — takrat je bil vagon skoraj prazen, mlada sem bila le jaz v vozu.

Sedla sem na klop nasproti moža in mestne ženske. Govorila sta. Zena iz mesta, da ni dovolj skrbi za prehrano, da ne dobi na živilske karte tistega, kar njej in otrokom pripada. Mož je godrnjal da jih je preveč v mestu in da kmet preveč trpi. Nekje pri Veliki Loki je vzdihnil:

»V Ameriko bi rad!«

Ameriko je preveč hvalil. Presedalo mi je že vse skupaj. Povedala sem mu, da laže. S pogledom me je presekal od pet do glave. Rekla sem, da sem prišla iz Amerike. Z odprtimi ustmi ni nič povedal. Krepko sem ga poučila, da nisem na Slovenskem še nikjer videla prazne mize, niti čutila praznega otroškega želodca. Rekla sem mu, da z možem v Pennsylvaniji ne pijeja nikdar vina in da ga toliko, kolikor sem ga popila v Mckronogu, še svoj živ dan nisem. Na njegovo vprašanje: »Od kod pa imate denar za letalo?« sem odgovorila, da je ta denar prihranjen iz koprnenja po domovini, ki jo ljubimo tam daleč tako, da smo se zaradi tega marsikateri udobnosti odpovedali...

Kako grd se mi je zdel!

Zlezla sem v kot in molčala. Možakar je strmel vame. Ni vedel, da so bile moje roke večkrat umazane, kot pa roke njegove žene. Tudi žulji so se na mojih dlaneh udomačili. Ni vedel, da sem morala presneto računati, če sem hotela poslati »paketa« v staro domovino. Ni vedel, da v Ameriki ne padajo »paketa« z neba!

Zasmilil se mi je. Zaželela sem si pa, da bi vsaj nekaj dni preživel v rudniku, kot stotero naših ljudi tam preko luže.

»Lahkih in slabo oblečenih ne vidim v domovini. Nisem slepa za vaše težave. Cutim jih. To mi povedo vsi. Ne vidim pa vzroka za obup. Saj vendar ustvarjate novo drugačno domovino, ki bo priklicala naše izseljence domov. O, lepo je doma! Verjemite mi!

Mi tam daleč od vas lahko kupimo za težko prislužen dolar nekaj, kar vam ni mogoče. Verjemite mi, gospod, da se tista trenutna mikavnost izgublja v vsem tistem, kar vidim pri vas: v lepi prihodnosti! Sami sebi ustvarjate nov in svobodan dom, kakršen naj postane ves svet. Rekl boste: »Lahko njej, ki od daleč gleda in ne trpi«. Odgovorila vam bom na kratko. Z možem in tremi otroki — hvala bogu lepo govore slovensko — se bom vrnila za vedno k vam, v domovino! Mi verjamete sedaj, da verujem v vas in vaše delo?

Mladost so mi ukradli. Nič zato! Mogoče je to trpljenje in trpljenje milijonov mojih vrstnikov, ki so ostali doma, polagalo temelje temu, kar danes gradite.«

Takole je govorila Mary — naša Micka. 12. septembra se bo vrnila v Ameriko, da vrne svojo kri domovini, od koder je bila zaradi revščine pregnana.

»Ta čas mi pošiljajte v Pennsylvanijo vaš Dolenjski list!«

»Bomo, Mary — rajši Micka —, se lepše sliši!«

(Bonov Jože)

DRUGI RAZRED . . .

»Najhujša je uš iz opanke!« pravijo Belokranjci. Na ta stari pregovor, ki izraža vso globino ljudske modrosti in obsodbo našega preprostega ljudstva nad spakami časa, ki je resen in katerega delovni ljudje z veseljem dohitujejo, da bi z delom svojih žuljavih rok ustvarili sebi in potomcem lepšo bodočnost, pa je pozabilo dekle, o kateri pripoveduje sledeča kratka in žalostno smešna povest.

Barica je sedmi otrok Zalarjeve družine. Njenega očeta je trdo življenje upognilo, da je nesposoben za sleherno težje delo. Od tihih tlake, s katero je bilo oblagodarjeno življenje Baričine matere, pa starica ni ostalo na stare sive dni nič drugega kakor zavest, da je storila vse, kar je mogla, da je svojih devet otrok spravila do kruha in jim utrla pot v pošteno življenje.

Zadnja vojna tudi Zalarjevimi ni prizanesla; okupator jim je požgal hlev in odgnal iz hleva edino kravico. Barica pa je izgubila dva brata, ki sta padla v partizanih.

Novi čas, darežljivo naklonjen zlasti mladini, ki se želi izobraziti v raznih tečajih in si olajšati pot v življenje, tudi Barice ni odrinil: najmlajša Zalarjeva hčerka se je v nekajmesečnem tečaju usposobila za delo v pisarni. Odšla je v Maribor, kamor jo je klicala služba.

Stara dva Zalarjeva sta bila srečna nad hčerinih uspehom. Tudi Barica se je polna življenja in volje do dela podala na pot v neznan svet.

Minilo je leto in Barica se je povrnila iz mesta k staršem na kratek obisk. Svoj letni dopust je preživela v domači hiši, kjer ji zdaj ni bila nobena stvar več po volji. Hiša, v kateri se je rodila, ji je bila pre-

PIŠEJO NAM

IZ MOKRONOGA

Naš združni dom, ki naj bi postal gospodarski in kulturni center, je že več kot leto dni pod streho. A sedaj se nihče več ne zmeni zanj. Za nadaljevanje in dovršitev zgradbe manjka res še nekaj materiala, a z dobro voljo bi se bilo lahko vse, kar manjka, že pripravilo. Tudi razno orodje, ki je izginilo, bi se moralo že poiskati, kar je vsekakor treba storiti takoj, one, ki so si ga na nepošten način prilastili, pa kot ljudske škodljivce, — ker so kradli ljudsko imovino, kaznovati. Naj se odbor za gradnjo doma že vendar prebudi iz spanja in, ako je voljan delati, z delom nadaljuje. Na vsak način je treba še to jesen urediti vsaj kletne prostore ter dvorano z odrom, da se bo lahko pričelo s kulturnim delom, gledališkimi predstavami in kinom. Ko bi bilo v Mokronogu več sloge, manj lenarjenja, godrnjanja in čenčanja pa več stvarnega dela, bi Mokronog lahko prednjačil ne samo v Mirenski dolini, temveč vsej Dolenjski, ker ima za to pogojev več kot dovolj. Kaže, da bo treba one, ki se nočejo otresti podedovanih malomeščanskih tradicij in ki poznajo le svoje lastne koristi, javno razkrinkati ter jih širši javnosti predstaviti take, kot so, kot sebičneže in saboterje novega družbenega razvoja.

Med tukajšnjimi lovci nekaj ni v redu. Clani zanemarjajo lovske predpise, nekateri pa menijo, da so lovski zakupniki po sistemu predaprilske Jugoslavije. Okrajno lovsko podzvego pozivamo, da napravi v tej lovski družini red in vzpostavi lovsko disciplino. K stvari se bomo še povrnili.

Da je mladina Mokronoga napravila v svojem delu prelomnico, smo že brali. Da je to res, nam priča njihovo sedanje delo. Mladina se z vso vnemo pripravila za »Razvalino življenja«, ki jo bo v najkrajšem času uprizorila. Vaje za igro ima vsak večer, kar nam pove, da je mladina resnično na delu. Pri tem ima največji zaslug kulturno-prosvetni referent aktiva tovariš Skoda Ernest, ki daje vse svoje sile, da bi mladino dvignil iz zaostalosti.

Pa tudi sicer je postala mladina Mokronoga popolnoma drugačna. Sestanki, na katerih študirajo politična dogajanja in slično, so sedaj vedno zelo dobro obiskani. Mladinci si z vnemo gradijo strelišče, kajti brez njega strelska družina ne more jedno delati. Upamo, da bo mladina Mokronoga šla po tej poti naprej.

Možek.

TABORILI SO V KOTU

Od 5. do 17. avgusta je bila v gradu Kotu pri Mirni zbrana vesela družba mladih ljudi. Bili so pionirji trebanjskega okraja, ki so taborili in uživali lepoto naše mirnske doline. To taborjenje se je po povsem različnoval od prejšnjega. Mi smo imeli šotore, kar je napravilo taborjenje mnogo bolj živahno in zanimivo. Ne daleč od gradu smo si postavili šotore. Imeli smo taborni ogenj, jambor in seveda — kar je pionirjem najbolj ugajalo — stražo, ki je vedno čuvala naše bivališče. Imeli smo hrabre stražarje, ki so stražili z zračno puško in tu in tam ustrelili za kakšno vrano ali srako, a žal vedno brez uspeha. Vodiči Tiger, Flokec in Lisička so vedno bili skupaj s pionirji in z njimi delali vse veselje in zabavo, katere v našem taborišču ni nikoli primanjkovalo. Naša mlada in vesela kuharica Flokica je zelo lepo skrbela za naše skoraj vedno lačne želodce. Ekonom Floki pa je vsak dan donasal hrano iz Trebnjega ali iz bližnjih vasi. Pionirji so mu že od daleč hiteli naproti, ko so ga zagledali v dolini, kako na svojem »aeroplanu — kolesu« pelje hrano.

Največje veselje pa je napravila pionirjem in ostalim potegavščina, ki so jo napravili popolnoma nevedoma mirnskim gasilcem. Imeli smo taborni ogenj in prižgali veliko grmado. Mirnski gasilci so pa zelo budni in so takoj prihiteli pod vmožje griča s svojo brizgalno. Plat zvona je udarjal in odmeval iz zvonika kot bi gorela cela vas, ne pa taborni ogenj, ob katerem so se razveseljevala mlada srca. Sele po dolgem času so opazili gasilci pionirje, ki so veselo plesali kolo okoli ognja.

Možek.

PRIMSKOVO — ZGLED DELA AFZ

V nedeljo 13. avgusta so izvoljene delegatke iz vsega trebanjskega okraja prišle na svojo konferenco.

Z vseh strani so žene prihitele na konferenco. Delegatke iz Sela-Sumberka so prišle peš, čeravno so do Trebnjega hodile tri ure.

Po referatu se je razvil razgovor, v katerem so žene obravnavale vsa važna vprašanja.

Pri pregledu dela so ugotovile, da je organizacija Antifašistične fronte žena v okraju mnogo pripomogla k izvajanju tako političnih kakor gospodarskih nalog. Najboljši odbor je na Primskovem; ta je bil za svoje vsestransko delo tudi nagrajen od Glavnega odbora AFZ s tekstilnim blagom. Kaj, na primer, delajo primskovske žene? Redno se udeležujejo frontnih študijskih krožkov, vse tečajnice praktičnega tečaja so obiskovale izobraževalni tečaj, pobrale so vso članarino za OF, vsaka hiša je naročena na »Kmečki glas« (žene same so pridobile 55 naročnikov), sodelovale so pri razporejanju vseh planov, z veliko vnemo sodelujejo pri odkupih žita, ki ga je primskovski KLO izpolnil 80%. Le še šest kmetov ni izpolnilo svoje obveznosti, zato so žene sklenile, da jih bodo vsakodnevno prepričevale toliko časa, da bodo storili svojo dolžnost. Prve so sprejele obveze za ljudsko posojilo v znesku 5000 din. To je le del dela, ki ga opravljajo žene na Primskovem. — V Dobriču se je osem žena obvezale za 8000 din. V Krmelju žene predvsem skrbje za delo na ekonomiji, na Catežu pa frontni kakor tudi ljudski odbor ne mara za sodelovanje žena, zato imajo pri tem tudi več težav.

Tov. Dolenčeva je omenila velik ugled, ki ga ima naša država v svetu in pozvala žene k izpolnjevanju naših nalog in dolžnosti v zvezi s posojilom. Sekretar okrajnega komiteja tov. Siško Franc je pa poudaril že dosežene uspehe in pomen reorganizacije za nadaljnje delo.

Žene s Primskovega pa so kot članice fronte napovedale tekmovanje ženam vsega okraja in to v izpolnjevanju vseh nalog. Konferenca je sprejela razne sklepe za nadaljnje delo in odposlala resolucijo Izvršnemu odboru OF in Nacionalnemu komiteju za obrambo miru v Beogradu. S. F.

DOLENJSKE TOPLICE

Kopališka sezona je v polnem razmahu. Vsak dan prihajajo novi gostje in odhajajo tisti, ki so zaravnanje v termi že končali. Skoro vsi brez izjeme se pohvalijo, da so se resili: nadežne boleznii ali pa, da se jim je znatno zboljšala.

Kopališki gostje radi zahajajo tudi v bližnjo okolico, saj ima zdravnišce mnogo prekrasnih sprehodov, ki nudijo poteg cistega zraka tudi prijetno razvedrilo v naravi. Okolica zaravnišča ima prekrasno naravo, ki jo vedo ceniti zdravniški gostje, jo pa premalo upostevajo domačini.

Velika pomanjkljivost za zdravilišče pa je, da vsa okolica nima primernega gostišča, kjer bi se nudilo kopališkim gostom hladno pljajčo in zaželen počitek. Kako radi so gostje zahajali pred vojno v kraje, kjer so bili dobro postreženi, česar za kopališki kraj tudi danes ne bi smelo manjkati.

Kakor že v prejšnjih letih, tako se je tudi letos ponovno pokazalo pomanjkanje udobnih stanovanj za goste. Mnogi, ki prihajajo na zdravljenje, preden so si zagurali prenočišče, so primorani oditi, ker stanovanja ne dobe. Potreba po stanovanjih postaja od leta do leta občutnejša in zato bo treba misliti na gradbo novih stanovanj. Predvsem pa je potreben regulacijski načrt, ker je že 5 let v delu, pa še ni dovršen.

Zdravilišče je po bombardiranju zelo trpelo. Posledice bombardiranja so najbrže tudi v tem, da je izvir termalne vode dobil kake razpoke in se bazeni bolj počasi polnijo. Vidi se, kako voda uhaja, zato bi bila nujna potreba, da si ogledajo in poiščejo napako geologi, da se razpoke, po katerih voda uhaja, zadelajo, ker bi se lahko razpoke povečale in bi bilo kvarno za zdravilišče.

SE JE ČAS

Starejši prebivalci Mokronoga se večkrat pogovarjajo, kako je v prejšnjih časih izgledal ta lepi kraj v Mirenski dolini, v katerem je bilo vedno precej živo. Po vsem trgu so bili zasajeni kostanji, ki so bili trgu res v okras.

A našla se je pametna glava in ukazala, da se naj ti kostanji posekajo. Zapele so sekire in žage in kostanji, ki so nudili prebivalcem toliko lepih uric v poletnih večerih, so padli. Danes ne najdeš mesta, kjer bi se malo oddahnil in zbral nove moči za delo, ki nas kliče na vsakem koraku. Pa pustimo, kar je bilo včasih! Pomislimo malo naprej.

V letu 1948 se je pričela gradnja Združnega doma. Okoli stavbe je predviden park. O njem pa ni še duha ne sluha. Mnenja sem, da bi se drevesa lahko takoj zasadila, in bi kmalu služila svojemu namenu. Da zrastejo drevesa za park, je vendar potrebno precej let in zato ne bi bilo slabo, da bi se drevesa že sedaj zasadila, kar bi se lahko zgodilo že popreje. Res je, da Za-

družni dom še ni v celoti dograjen, a drevesa bi lahko že vseeno rastle in ne bi nič ovirala nadaljnje gradnje doma. V tej zadevi je treba tako nekaj ukreniti in pričeti z delom in, ne ostati le pri besedah, kar je v Mokronogu navada. Pričnimo takoj, še je čas!

Možek.

ZENE SKRBE, DA BO MIZA BOLJ POSTREZLJIVA

Lansko leto so žene v trebanjskem okraju priredile pet praktičnih tečajev. V Mokronogu, dasi je to večji kraj, pa v lanskem letu sploh niso organizirale tečaja. Letos pa so prve pristopile k temu delu in so v ponedeljek, 21. avgusta pričele s trodnevni tečajem za vkuhanje sadja in zelenjave. Tečaj je obiskalo 30 tovarišic. Dasi je bil tečaj zvečer, so prišle tovarišice tudi iz eno uro in pol oddaljenih vasi. Sekretarka AFZ odbora iz Mokronoga tovarišica Kirnova je imela tako pri praktičnem kot pri teoretičnem pouku pridne učenke. Z njimi se je že sedaj dogovorila za gospodinjski tečaj, ki ga bodo priredile v jeseni.

Na tečaju so obravnavale tudi gospodarski pomen pridelovanja sadja za dom in izvoz, govorile so o odkupih in o ljudskem posojilu. Tov. Majcen Pepca, ki je obiskovala štirimesečni združni tečaj, pa se je dogovorila s tovarišicami, da bo v bodoče ob nedeljah predavala o političnih in gospodarskih vprašanjih.

ŽE VESTE?

V prvi rubriki pod »Že veste« smo poročali, da šoferji skozi mesto ne smejo več voziti s podivjano brzino, takisto, da je kolesarjenje po stezi čez Kapucinski trg prepovedano. Zmota! Nasedli smo, nekdo nas je za nos potegnil. Zato preključujemo: ni res! Avtomobil se zmerom lahko vozi s poljubno brzino, s tem pometejo s ceste prah; kolesarjem se voznja čez park priporoča. Tako smo popravili prvo, napačno poročilo. Ne štejte nam v zlo!

Neki sitnež je zadnjič stopil na pošto telefonirat. V celico, seveda. Potlej pa možak pridivja v uredništvo Dolenjskega lista in začne rohneti, da vlada v celici egiptovska tema (mi smo razumeli, da ni notri luči!), da ni nobenega pulta za zapisovanje, da brzojavni aparat tako brenči, da ne slišiš niti besede, da je to škandal, in take podobne krilatice. O, ti preklicani zagovodneži! Je Dolenjski list kriv, ka-li? Potrpi, prijatelj, potrpi. Naglica ni dobra, posebno na pošti ne. Tekom časa bodo telefonske celice na novomeški pošti modernizirane. Sicer pa — če so bile dobre za naše pradede, bodo menda dobre tudi za vnuke njihovih vnukov!

Ze veste? Ne! Skoda. Rad bi namreč zvedel, kakšno visoko »funkcijo« ima častitljivi tram, ki kar nespodobno leži na Ljubljanski cesti pred pekarno. Da ni morda ulični nadzornik? Tako vsaj bi človek sodil po njegovi nedelavnosti...

Saj rad verjamem, da je tista glava čuda prebrisana. Katera, boste vprašali? I no — tista, ki je slovar slovenskega jezika obogatila s prekrasno besedo: **garant!** Ampak ne zamerite — jaz sem še precej za luno, kot se pravi, in zlomek me počitraj, če razumem, kar berem na letakih za posojilo: »Garant posojila je...« itd. Nemogoča spaka iz besede garantirati. — Novi besedotvorec, ki tako spretno kroji nepotrebno tučko, je pozabil, da imamo za garantirati lepe domače besede: jamstvo, poroštvo, in da je nesrečni »garant« — pórok!

Cast, komur čast! In vso čast zasluži III. teren, ki je na Florjanovem trgu lepo uredil park (ta novica je, prosim, resnična!). Upamo, da ta samovzpodbudni domislek III. terena ne bo ostal osamljen. Tudi na Katarininem trgu je pol nasada že urejenega. Zganili smo se. Le krepko napnimo jadra, vetrovi so ugodni!

V Mokronogu imajo — trojčke! Oziroma ima težave z njimi tamošnji KUD. Igrali so namreč »Trojčke«, potlej so jih pa zaradi tako številnega zaroda v Dolenjskem listu nekaj po zobeh vlačili. — Seveda je KUD dvignil punt in pravi, da sploh ne bodo več igrali, češ: Trojčki nam zadostujejo. Nikar, pomirite se! Mokronovčani in mi želimo KUD k Trojčkom še nov, zdrav prirastek.

Ubogi cigan! Miha Brajdič se piše. Priden podjeten možak, naučil se je pisati in brati, njegovi otroci tudi. Skratka, mož, ki je pravilno doumel novi, socialistični čas; oeta vrana med cigani. Pridno tolče kamen, dobro zasluži in bi si rad postavil — hišo, ustvaril spodobni dom, kje v bližini mesta, da bi otroke lahko izobrazil. Vse je imel že urejeno, samo — kje dobiti prostor. In prvi cigan, ki želi, naravnost koprni, da si postavi zidano hišo in postane kot drugi državljani, je naletel pri odgovornih ljudeh na tako nerazumevanje, da se bog usmili. Najprej so mu nakazali prostor v Gotni vasi. Hop, že so ga odgnali, češ da tisti prostor potrebujejo za strelišče. Iz trte zvita trutev! — Vzrok je zaostalost vaščanov. Dobil je nov prostor blizu poganškega gradu, pa se je oglašil premodri upravnik tamošnje svinjogojnice, Ivan Stangel, dvignil preteči prst in izjavil: Zaradi bližine nesnažnega cigana bo trpelo svinjogojstvo. Cigan naj gre k Roku (v hosto namreč)!... Imenitna rešitev ciganskega vprašanja, svojevrstno umevanje socialistične družbene ureditve. Temnim buticam, ki mečejo ciganu polena pod noge, se še ni posvetilo, da je Miha Brajdič enakovreden državljani FLKJ, ki ima iste dolžnosti in pravice kakor drugi. Ali nihče ne pomisli, kako bi lahko vzgled Mihe Brajdiča ugodno vplival na vso ostalo cigansko družino?

Velika sreča bo na Hmelšču pri Mirni peči. Tamošnji gasilci posekajo vse ostale ognjegasce. Berite, kakor sem jaz zadnjič prebral njihov letak. Prisrčno vabijo na »predotvoritev« gasilskega doma. Bogat spored, veselica, sodeluje orkester ljubljanske opere. Zdaj pa pomislite, kakšna bo šele prava otvoritev gasilskega doma. Takrat bo pa zaigral orkester same centralne opere iz Beograda. Kdor ne verjame, naj obišče rajši »predotvoritev«!

Novo mesto je okrašeno z marsičem. Saj se za dolenjsko prestolnico tudi spodobni. Vsi boste pritrdili. Tak mičen okras so tudi Stenčasi po ulicah. Počrneli od svojega dolgega življenja, razpokani, na robu groba, tako rekoč. In v čem je njihova privlačnost, ki priklene marsikako oko? V tem, da so zmerom prazni. Prazni kot klet, v kateri se hrani led za pivo. Pa sem zadnjič takole po ovinkih vprašal tak Stenčas: Od kod praznina, ki v praznoto gleda?... Klavrna deska se je še huje nagubala pa zjecljala: »Oh, minili sreče so in slave časia« (hudirja, sem si dejal, ta Stenčas ima za seboj kulturno preteklost, ko Prešerna citiral!). Zdaj je nam Stenčasom ostro prepovedano konkurirati »Dolenjskemu listu«. Ko bi naš vsaj v pokoj poslali, da ne bomo stohneli pred očmi javnosti... Nisem našel tolažilne besede. Ta presneta konkurenca »Dolenjskega lista«...

Obrtniki, ki so razstavljali svoje izdelke na lokalni obrtni razstavi v Novem mestu ter prejeli diplome in pohvale, se naši javnosti priporočajo:

GAZVODA JOŽE, mizarstvo

Gotna vas pri Novem mestu

BEVC RUDOLF, kleparstvo — Novo mesto

FINK IVAN, splošno kleparstvo — Novo mesto

STRAŠEK FRANC, mizarstvo — Novo mesto

OKRAJNO AVTOPREVOZNIŠTVO (OKAP)

Novo mesto